

Valfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden om valfrågor.

I betänkandet behandlas ca 25 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2016/17 och 2017/18 som gäller frågor om tidsbegränsning av riksdagsledamöternas uppdrag, rösträttsålder, valkretsar, personval, åtgärder för ökat valdeltagande, rösträtt och valbarhet, skilda valdagar och objektiva jämförelser mellan partier.

I betänkandet finns två reservationer (SD, C, V) och ett särskilt yttrande (M, C, L, KD).

Behandlade förslag

Cirka 25 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2016/17 och 2017/18.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Tidsbegränsning av riksdagsledamöternas uppdrag	6
Rösträttsålder.....	7
Valkretsar	9
Personval	12
Åtgärder för ökat valdeltagande	15
Rösträtt och valbarhet.....	17
Skilda valdagar	19
Objektiva jämförelser mellan partier	21
Reservationer	22
1. Rösträttsålder, punkt 2 (C, V).....	22
2. Rösträtt och valbarhet, punkt 6 (SD)	22
Särskilt yttrande	24
Personval, punkt 4 (M, C, L, KD)	24
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	25
Motion från allmänna motionstiden 2016/17	25
Motioner från allmänna motionstiden 2017/18	25

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Tidsbegränsning av riksdagsledamöternas uppdrag

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:1265 av Jonas Jacobsson Gjörtlér (M) yrkande 4,

2017/18:572 av Anna Hagwall (-) och

2017/18:1183 av Jonas Jacobsson Gjörtlér (M) yrkande 4.

2. Rösträttsålder

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:2 av Caroline Szyber (KD),

2017/18:503 av Robert Hannah (L),

2017/18:1859 av Peter Helander och Staffan Danielsson (båda C) och

2017/18:2117 av Jabar Amin (MP).

Reservation 1 (C, V)

3. Valkretsar

Riksdagen avslår motion

2017/18:2516 av Cecilia Widegren m.fl. (M, C, KD) yrkandena 1 och 2.

4. Personval

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:369 av Birgitta Ohlsson m.fl. (L) yrkandena 1–4,

2017/18:1183 av Jonas Jacobsson Gjörtlér (M) yrkande 3,

2017/18:1288 av Finn Bengtsson (M),

2017/18:2405 av Boriana Åberg (M) delyrkande 3,

2017/18:3481 av Johanna Jönsson (C) och

2017/18:3588 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 6.

5. Åtgärder för ökat valdeltagande

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:748 av Thomas Strand (S) och

2017/18:1867 av Per Lodenius och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C).

6. Rösträtt och valbarhet

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:559 av Anna Hagwall (-),

2017/18:560 av Anna Hagwall (-),

2017/18:2116 av Jabar Amin (MP) och

2017/18:2261 av Jan Ericson m.fl. (M).

Reservation 2 (SD)

7. Skilda valdagar

Riksdagen avslår motion

2017/18:2405 av Boriana Åberg (M) delyrkande 2.

8. Objektiva jämförelser mellan partier

Riksdagen avslår motion

2017/18:2951 av Betty Malmberg (M).

Stockholm den 1 februari 2018

På konstitutionsutskottets vägnar

Andreas Norlén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Andreas Norlén (M), Björn von Sydow (S), Hans Ekström (S), Annicka Engblom (M), Veronica Lindholm (S), Jonas Millard (SD), Marta Obminska (M), Jonas Gunnarsson (S), Per-Ingvar Johnsson (C), Agneta Börjesson (MP), Dag Klackenberg (M), Emanuel Öz (S), Fredrik Eriksson (SD), Tina Acketoft (L), Mia Sydow Mölleby (V), Tuve Skånberg (KD) och Laila Naraghi (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet ca 25 motionsyrkanden om valfrågor från allmänna motionstiden 2016/17 och 2017/18. Motionsyrkandena rör frågor om tidsbegränsning av riksdagsledamöternas uppdrag, rösträttsålder, valkretsar, personval, åtgärder för ökat valdeltagande, rösträtt och valbarhet, skilda valdagar och objektiva jämförelser mellan partier.

Utskottets överväganden

Tidsbegränsning av riksdagsledamöternas uppdrag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om tidsbegränsning av riksdagsledamöternas uppdrag.

Motionerna

I motion 2016/17:1265 yrkande 4 och motion 2017/18:1183 yrkande 4 föreslår Jonas Jacobsson Gjörtler (M) ett tillkännagivande om en tidsbegränsning av riksdagsuppdraget. Motionären anför att det i dag inte finns någon tidsgräns för hur länge en person kan sitta i riksdagen. Det är enligt motionären problematiskt eftersom det rimligen blir svårare att hålla kontakt med ett normalt yrkesliv utanför riksdagen, vilket i sin tur riskerar att fjärma den förtroendevalda från medborgarna i övrigt. En tidsbegränsning av uppdraget skulle enligt motionären innebära flera fördelar. En begränsning av riksdagsuppdraget till exempelvis två eller tre mandatperioder i sträck vore därför rimlig. Efter en tid utanför riksdagen, exempelvis en eller två mandatperioder, bör det åter vara möjligt att kandidera till riksdagen, med nya erfarenheter i bagaget.

I motion 2017/18:572 av Anna Hagwall (-) föreslås ett tillkännagivande om att en ledamot i riksdagen ska få sitta högst två mandatperioder, dvs. åtta år. Motionären anför att för lång tid från arbetslivet och människors verklighet gör att man lätt blir hemmablind och inte kan identifiera problem och hitta lösningar i människors vardag.

Gällande ordning

Av 3 kap. 4 § regeringsformen följer att varje svensk medborgare som är eller någon gång har varit bosatt i riket och har fyllt 18 år kan vara ledamot av riksdagen eller ersättare för en ledamot.

Några begränsningar för riksdagsledamöter och deras ersättare när det gäller hur många valperioder de kan vara ledamöter finns inte.

Tidigare behandling i utskottet

Våren 2001 behandlade utskottet en motion om att förtroendevaldas uppdrag skulle kunna tidsbegränsas (bet. 2000/01:KU11). Utskottet uttryckte förståelse för de önskemål om större spridning av förtroendeuppdrag som kunde antas ligga bakom förslaget i motionen. Emellertid ansåg utskottet att det var uteslutet att göra en sådan inskränkning i partiernas nomineringsrätt eller – än

mindre – i väljarnas fria val som skulle bli följden av en reglering enligt motionen. Motionen avstyrktes därmed. Utskottet vidhöll därefter i betänkandena 2001/02:KU13, 2003/04:KU13 och 2006/07:KU11 denna bedömning och avstyrkte därför motioner som rörde samma fråga.

Frågan om begränsad möjlighet till återval behandlades av utskottet våren 2012 (bet. 2011/12:KU3 s. 18 f.). Utskottet uttryckte på nytt förståelse för de önskemål om större spridning av förtroendeuppdrag som kunde antas ligga bakom förslaget i motionerna, men vidhöll sin tidigare uppfattning och avstyrkte de då aktuella motionerna. Därefter har under valperioden motsvarande yrkanden behandlats i förenklad ordning.

I betänkande 2015/16:KU13 vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning i frågan om begränsad möjlighet till återval.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och avstyrker motionsyrkandena.

Rösträttsålder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ändring av rösträttsåldern.
Jämför reservation 1 (C, V).

Motionerna

I motion 2017/18:2 av Caroline Szyber (KD) föreslås ett tillkännagivande om att den som fyller 18 år under det år som allmänna val, val till Europaparlamentet eller folkomröstningar hålls ska anses vara röstberättigad. Rösträtten är kopplad till myndighetsåldern, och sedan 1974 får alla som senast valdagen fyllt 18 år rösta. Enligt motionären innebär det också ett samband mellan rättigheter och skyldigheter. Tanken är att när man förvärvar nya rättigheter, förvärvar man samtidigt nya skyldigheter. Rösträtt och valbarhet hör också samman, och därför är det samma åldersgräns för rösträtt och valbarhet. Motionären anser dock att man bör göra ett undantag som innebär att de ungdomar som fyller 18 år samma år som val hålls ska få rätt att rösta.

Även i motion 2017/18:1859 av Peter Helander och Staffan Danielsson (båda C) föreslås ett tillkännagivande om att rösträtten vid allmänna val ska gälla alla som fyller 18 år under det kalenderår ett val inträffar. Motionärerna framhåller bl.a. att dagens system gör att en stor del av en årskull inte får rösta på valdagen med konsekvensen att man får vänta i flera år på att rösta för första gången. Forskning visar att benägenheten att rösta sjunker åren efter 18-årsdagen, och det är därför viktigt för den demokratiska förankringen och valdeltagandet att alla i en årskull får rösta.

I motion 2017/18:503 begär Robert Hannah (L) ett tillkännagivande om att införa försöksverksamhet med rösträtt från 16 år i 2022 års kommunalval för de kommuner som önskar vara en del av försöksverksamheten. Motionären hänvisar till Demokratiutredningens förslag.

I motion 2017/18:2117 av Jabar Amin (MP) föreslås ett tillkännagivande om att överväga att sänka rösträttsåldern till 16 år, om än på försök. Enligt motionären förutsätter en väl fungerande demokrati att olika grupper, inklusive de yngre, kan göra sin röst hörd.

Gällande ordning

I dag måste man ha fyllt 18 år senast på valdagen för att få rösta. Det gäller vid alla val och vid kommunala folkomröstningar.

Enligt 3 kap. 4 § första stycket regeringsformen har varje svensk medborgare som är eller någon gång har varit bosatt i riket och har fyllt 18 år rösträtt vid val till riksdagen. Den som har rösträtt vid val till riksdagen har rösträtt också vid val till Europaparlamentet enligt 1 kap. 4 § vallagen (2005:837). När det gäller de kommunala valen regleras rösträttsåldern i 1 kap. 7 § kommunallagen (2017:725) och när det gäller kommunala folkomröstningar i 5 § lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar.

Utredningsbetänkandet Låt fler forma framtiden!

Demokratiutredningen föreslår i sitt betänkande Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5) en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år vid valen till kommunfullmäktige 2018 och 2022. Enligt förslaget ska försöksverksamheten genomföras i kommuner som ansöker till regeringen om detta, och därefter ska den följas upp och utvärderas. En sänkning av rösträttsåldern till 16 år innebär enligt utredningen att genomsnittsåldern för förstagångsväljare blir 18 år, jämfört med nuvarande 20 år. Det skulle innebära ett incitament för unga att intressera sig för den lokala politiken och därmed motivera fler att vilja ta ett förtroendeuppdrag. Genom att rösträttsåldern infaller då en person fortfarande går i skolan ökar också samhällets möjligheter att påverka ett röstningsbeteende på längre sikt. Samtidigt ger det skolan ett konkret tillfälle att undervisa om demokratifrågor. En försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder är dessutom, anför utredningen, i linje med det nationella målet för ungdomspolitik, som innebär att unga ska ha inflytande över samhällsutvecklingen. Försöksverksamheten ska enbart gälla kommunala val och folkomröstningar, i vilka flera frågor som direkt berör ungas vardag avgörs. När det gäller val till riksdagen anser utredningen att det är viktigt att rösträtten även fortsättningsvis är knuten till myndighetsåldern.

Demokratiutredningen överlämnade sitt betänkande den 18 januari 2016. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Budgetpropositionen för 2018

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 17 s. 172) anges att målet för ungdomspolitiken, att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen, gäller alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar mellan 13 och 25 år.

Tidigare behandling i utskottet

Motioner om rösträttsålder behandlades av utskottet våren 2012 (bet. 2011/12:KU3 s. 6 f.); senare under samma valperiod behandlades motsvarande yrkanden i förenklad ordning. Vid sin behandling av motionerna våren 2012 noterade utskottet att Grundlagsutredningen gjort bedömningen att sambandet mellan rösträttsålder och myndighetsålder inte bör brytas. Utskottet vidhöll sin tidigare uppfattning när det gäller 18-årsgränsen för rösträtt.

Även i betänkande 2015/16:KU13 behandlades motionsyrkanden om en ändrad rösträttsålder. Utskottet noterade att Demokratiutredningen föreslagit en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder i kommunala val och folkomröstningar, och att det förslaget var under beredning. Yrkanden om att en försöksverksamhet skulle övervägas och om en sänkning på prov av rösträttsåldern till 16 år fick därför anses helt eller delvis tillgodosedda när det gäller kommunala val och folkomröstningar. Utskottet ansåg att den fortsatta beredningen av Demokratiutredningens förslag borde avvaktas. I övrigt vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning när det gällde 18-årsgränsen för rösträtt.

I betänkande 2016/17:KU22 anförde utskottet att beredningen av Demokratiutredningens betänkande inte borde föregripas och avstyrkte därför motionsyrkanden om försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år. Vänsterpartiet reserverade sig. I samma betänkande avstyrktes i förenklad ordning motionsyrkanden om 18-årsgränsen för rösträtt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och avstyrker motionsyrkandena.

Valkretsar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om valkretsar.

Motionen

I motion 2017/18:2516 av Cecilia Widegren m.fl. (M, C, KD) yrkas ett tillkännagivande om att omgående se över namnen på de valkretsar som efter regionaliseringsförsöksverksamheten tagits bort av byråkratiska skäl, för att

kunna återgå till ursprungsnamnen (yrkande 1). Det föreslås även ett tillkännagivande om att se till att inför valet 2018 låta respektive valkrets få sitt ursprungsnamn tillbaka (yrkande 2). Försöksverksamheten med regionalisering av t.ex. Västra Götaland och Skåne har gett län med flera stora valkretsar. Motionärerna anför att detta har gjort det besvärligt för väljarna, som inte längre känns vid sin valkrets utan fortfarande identifierar sig med ursprungsnamnen. Detta kan nu enligt motionärerna lätt åtgärdas genom att riksdagen ger regeringen i uppdrag att justera valkretsarnas namn till de ursprungliga, som invånarna har stor kännedom om. Vad gäller eventuellt nya län och valkretsar framöver behöver ju misstaget inte göras om, enligt motionärerna. Indelningskommittén borde ta historien i beaktande och kulturen till vara. Västra Götalands läns östra bör återgå till att heta Skaraborg; Västra Götalands läns södra bör återgå till att heta Älvsborg etc.

Gällande ordning

Enligt 3 kap. 5 § regeringsformen är riket för val till riksdagen indelat i valkretsar. I 4 kap. 2 § vallagen (2005:837) anges vilka valkretsar landet är indelat i vid val till riksdagen. Valkretsarna motsvarar till största delen länen. För Stockholm, Skåne och Västra Götaland gäller dock en annan indelning. Stockholms kommun utgör en valkrets och övriga Stockholms län en annan. I Skåne finns fyra valkretsar, nämligen Malmö kommun, Skåne läns västra valkrets, Skåne läns södra valkrets och Skåne läns norra och östra valkrets. I Västra Götaland finns fem valkretsar, nämligen Göteborgs kommun samt Västra Götalands läns västra, norra, södra och östra valkretsar.

Vid val till landstingsfullmäktige är landstinget, enligt 4 kap. 5 § vallagen, en enda valkrets om inte fullmäktige beslutar att dela in landstinget i två eller flera valkretsar. En valkrets ska omfatta en eller flera kommuner, om inte något annat följer av 6 § andra stycket. Enligt 6 § första stycket bör en valkrets utformas så att den kan beräknas få minst åtta fasta valkretsmandat. Den bör ha en sammanhängande gränslinje. En del av en kommun får enligt andra stycket bilda en valkrets tillsammans med en annan kommun, en del av en annan kommun eller delar av andra kommuner, om valkretsen annars inte kan beräknas få minst åtta fasta valkretsmandat. En kommun får också delas in i två eller flera valkretsar, om man på så sätt kan uppnå en lämpligare valkretsindelning. Enligt 7 § samma kapitel gäller att om en kommun delas in i två eller flera valkretsar för val till landstingsfullmäktige och om kommunen är indelad i valkretsar för val till kommunfullmäktige ska gränsen för en valkrets för val till landstingsfullmäktige sammanfalla med gränsen för en valkrets för val till kommunfullmäktige.

Vid val till kommunfullmäktige är enligt 4 kap. 11 § kommunen en enda valkrets, om inte något annat följer av 12 §. Enligt 12 § får en kommun som har 36 000 personer eller fler som har rösträtt delas in i två eller flera valkretsar. En kommun som har färre än 36 000 personer som har rösträtt får delas in i valkretsar endast om det finns särskilda skäl för det. En valkrets bör

utformas så att den kan beräknas få minst 13 fasta valkretsmandat. Den ska ha en sammanhängande gränslinje, om det inte finns särskilda skäl för något annat.

Indelningskommittén

Regeringen beslutade den 2 juli 2015 att ge en kommitté i uppdrag att bl.a. föreslå en ny läns- och landstingsindelning som innebär att Sverige delas in i väsentligt färre län och landsting (dir. 2015:77). Kommittén har antagit namnet Indelningskommittén.

I juni 2016 lämnade kommittén delbetänkandet Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48), i vilket det föreslogs att tre nya län skulle bildas fr.o.m. 2018 och att motsvarande landsting skulle bildas fr.o.m. 2019. Delbetänkandet har remitterats till ett stort antal remissinstanser. Regeringen avser dock inte att fortsätta bereda förslagen i delbetänkandet.

Regeringen beslutade i tilläggsdirektiv för Indelningskommittén den 22 juni 2017 (dir. 2017:72) att kommitténs deluppdrag att bl.a. föreslå en ny läns- och landstingsindelning som innebär att Sverige delas in i väsentligt färre län och landsting ska utgå. Kommittén ska inte heller utreda länsstyrelsernas organisation eller lämna förslag till hur det regionala utvecklingsansvaret ska tilldelas landstingen. Kommittén behåller dock uppdragen i fråga om beteckningen för kommuner på regional nivå och statliga myndigheters regionala indelning. När det gäller det regionala utvecklingsansvaret behåller kommittén uppdraget rörande finansiering av förvaltningsutgifter.

Utredningen ska slutföra uppdraget i sin helhet senast den 28 februari 2018.

Tidigare behandling i utskottet

Motionsyrkanden om valkretsindelning behandlades av utskottet våren 2011 då utskottet vidhöll sin tidigare inställning att frågan om valkretsindelning kunde förutsättas komma att övervägas inom Regeringskansliet (bet. 2010/11:KU28). Senare under valperioden behandlades motsvarande yrkanden i förenklad ordning. Även våren 2010 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om ändringar i valkretsindelningen och förutsatte att frågan om valkretsindelning skulle komma att övervägas inom Regeringskansliet (bet. 2009/10:KU19). Dessförinnan avstyrkte utskottet (bet. 2007/08:KU18) ett antal motioner om valkretsar, bl.a. om en synkronisering av valkretsindelning och att Skåne län bör bli en riksdagsvalkrets. Utskottet ansåg att resultatet av Grundlagsutredningens arbete borde avvaktas.

I betänkande 2015/16:KU14 noterade utskottet att en ny länsindelning skulle få som en konsekvens att vallagens reglering om valkretsarna till riksdagsvalet skulle behöva ändras, och att det låg inom ramen för Indelningskommitténs uppdrag att lämna förslag på nödvändiga ändringar i vallagen. Yrkandena om en översyn av riksdagsvalkretsarna fick därmed enligt utskottet anses i huvudsak tillgodosedda. Utskottet såg inte heller skäl

att ta ställning till frågan om en kompletterande reglering i vallagen, som skulle motverka att gränserna mellan riksdagsvalkretsar och landstingsvalkretsar inte är synkroniserade. Utskottet avslag därför de då aktuella motionerna.

Frågan om byte av namn på valkretsen Västra Götalands läns östra har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, bl.a. i betänkande 2010/11:KU28, då utskottet avstyrkte bifall. I betänkande 2015/16:KU14 vidhöll utskottet sin tidigare inställning och avslag de då aktuella motionerna. I betänkande 2016/17:KU22 avstyrkte utskottet i förenklad ordning motionsyrkanden om namn på valkretsar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser inte att det finns skäl för riksdagen att ta något initiativ till en översyn av namnen på valkretsarna. Motionsyrkandena avstyrks därför.

Personval

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ändringar i reglerna om personval.

Jämför det särskilda yttrandet (M, C, L, KD).

Motionerna

I motion 2017/18:369 av Birgitta Ohlsson m.fl. (L) föreslås ett tillkännagivande om att spärrarna i personvalet till riksdagen bör avskaffas (yrkande 1), att spärrarna i personvalet till kommunfullmäktige bör avskaffas (yrkande 2), att spärrarna i personvalet till landstingsfullmäktige bör avskaffas (yrkande 3) och att spärrarna i personvalet till regionfullmäktige bör avskaffas (yrkande 4). I det svenska politiska systemet finns spärrar i personvalet. För att ge mer makt direkt åt folket och uppmuntra till fler självständigt tänkande och friare riksdagsledamöter som sitter på starkare personligt mandat anser motionärerna att spärrarna bör avskaffas på samtliga politiska nivåer, såsom riksdag, kommun, region och landsting.

I motion 2017/18:1183 av Jonas Jacobsson Gjörtler (M) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om ett ökat inslag av personval i de allmänna valen. Motionären anför att det svenska valsystemet i allt väsentligt är uppbyggt kring partierna. Enligt motionären finns det många fördelar med detta, men också vissa nackdelar. Ett enkelt sätt att öka personvalsinslaget skulle enligt motionären vara att sänka eller helt ta bort personvalsspärren och i stället låta alla kryss räknas. På så sätt skulle väljarna få möjlighet att rangordna samtliga kandidater som står på valsedeln.

I motion 2017/18:1288 av Finn Bengtsson (M) föreslås också ett tillkännagivande om att vallagen ska ses över i syfte att öka inslaget av personval. Motionären framhåller bl.a. att om önskemålet att inte bara partierna utan väljarna direkt ska få utse sina folkvalda, hämmas den direkta demokratin av de skiftande möjligheter som i dag finns för att väljarna ska kunna utse de mest omtyckta kandidaterna på ett likartat sätt, oberoende av vilket parti de önskar rösta på eller vilken valkrets de råkar tillhöra. Enligt motionären bör det därtill påpekas att många väljare föredrar att välja en individ framför ett parti – en möjlighet som i dag i praktiken är ytterst begränsad i de flesta fall, efter det att de för val registrerade partierna först har nominerat sina respektive kandidater på valsedlarna i varje valdistrikt. I motionen lämnas ett förslag på ett möjligt komplement till den ordning som gäller för personval i dag.

I motion 2017/18:2405 av Boriana Åberg (M) delyrkande 3 begärs ett tillkännagivande om en reformering av riksdagen genom bl.a. ett stärkt personval. Enligt motionären vet de flesta medborgare i dag med stor sannolikhet inte på rak arm vem som representerar dem i riksdagen. I samband med 2014 års riksdagsval sänktes personvalsspärren från 8 till 5 procent. Nästa steg i stärkandet av personvalet bör enligt motionären rimligen vara att spärren helt avskaffas och att medborgarna på egen hand får välja sina representanter i riksdagen utifrån de listor som partierna ställer upp med. En reformering av riksdagen genom ett stärkt personval skulle bidra till ett tydligare ansvarsutkrävande och en livskraftigare demokratisk process i Sverige, enligt motionären.

I motion 2017/18:3481 av Johanna Jönsson (C) föreslås ett tillkännagivande om att utreda ett införande av enmansvalkretsar eller fullt personval vid val till riksdagen. Motionären anför att Sverige har en lång tradition av partiföreträderskap. I partiföreträderskapet uppstår enligt motionären en naturlig svårighet för väljarna att veta om det är partiet eller en kandidat man röstar på. En väljare sätter sitt kryss för en kandidat som kan bli personvald, men som i slutänden blir en del av partiet. Det är enligt motionären ett demokratiskt problem att riksdagsledamöterna har en så svag ställning i förhållande till sitt parti, liksom den rent faktiskt svaga ställningen i förhållande till regeringen. För att stärka medborgarnas inflytande över politiken, göra systemet tydligare för väljarna och stärka de enskilda riksdagsledamöternas position finns det all anledning att överväga att införa enmansvalkretsar eller fullt personval.

I kommittémotion 2017/18:3588 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om sänkta spärrar i personvalssystemet. Motionärerna vill att man ger väljaren större makt genom att stärka personvalet. Från och med valet 2014 sänktes gränsen så att riksdagskandidater som får minst 5 procent personröster kan bli invalda genom personval. Motionärerna vill sänka denna gräns ytterligare, så att personvalet väger ännu tyngre. Spärren bör enligt motionärerna även i fortsättningen vara

densamma för val till Europaparlamentet, riksdagen, landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige.

Gällande ordning

Enligt 3 kap. 1 § regeringsformen utses riksdagen genom fria, hemliga och direkta val. Vid ett sådant val sker röstning på parti med möjlighet för väljarna att lämna särskild personröst.

Personvalsmodellen påverkar inte mandatfördelningen mellan partierna utan endast platsfördelningen inom ett parti. Syftet med personvalsinslaget är dels att väljarna ska ges bättre möjlighet att påverka vilka som ska representera dem, dels att förstärka kontakterna mellan väljare och valda. För att göra en avvägning mellan partiernas och väljarnas inflytande över vilka kandidater som ska bli valda på de mandat som partiet har vunnit i valkretsen har det införts en spärr för personrösterna. I riksdagsvalet gäller, sedan den 1 januari 2011, att personrösterna ska motsvara minst 5 procent av partiets röster i valkretsen.

Bestämmelser om hur ledamöter ska utses finns i 14 kap. vallagen. Enligt 9 § första stycket ska ordningen mellan kandidaterna, när det gäller riksdagsvalet, i första hand bestämmas på grundval av storleken på varje kandidats personliga röstetal. Personligt röstetal ska fastställas bara för en kandidat som fått särskilda personröster som motsvarar minst 5 procent av partiets röstetal i valkretsen. Kan inte ett tillräckligt stort antal ledamöter utses på grundval av ett personligt röstetal ska ordningsföljden mellan återstående kandidater bestämmas genom att jämförelsetal beräknas på ett sätt som närmare anges i 10 §. I 11 § finns bestämmelser om dubbelvalsavveckling vid riksdagsval. Där framgår bl.a. att kandidater som har fått mandat i fler än en valkrets eller för mer än ett parti ska tillträda det mandat för vilket deras personliga röstetal är störst i förhållande till antalet röster för partiet.

Grundlagsutredningen konstaterade (SOU 2008:125 s. 165 f.) att personvalsdeltagandet successivt minskat sedan möjligheten att avge en särskild personröst infördes. Även det genomslag som personvalet fått när det gäller vilka kandidater som valts är begränsat. Enligt betänkandet har Grundlagsutredningen mot den bakgrunden ingående diskuterat olika förändringar rörande personvalet. I diskussionerna har anförts att spärrnivåerna bör sänkas alternativt att några spärrar över huvud taget inte bör finnas. Även möjligheten för väljarna att förfoga över mer än en personröst har diskuterats. Vidare har framförts att det också borde finnas en möjlighet för väljarna att på valsedelns kunna markera sitt stöd för partiets rangordning. Ytterligare alternativ till förändring har förts fram. Det har samtidigt också hävdats att det finns anledning att helt ta bort personvalsinslaget i valsystemet. Grundlagsutredningen stannade för att föreslå att spärren för personrösterna i riksdagsvalet skulle sänkas från 8 till 5 procent. Det förslaget genomfördes 2011.

Tidigare behandling i utskottet

Våren 2010 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om andra spärgränser och om att ta bort spärgränser för personvalen med hänvisning till att Grundlagsutredningen nyligen utrett frågan och att dess förslag förts vidare av regeringen (bet. 2009/10:KU19).

Våren 2012 (bet. 2011/12:KU3) vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning när det gällde spärgränser för personval. Med hänvisning till att frågor om personval varit föremål för övervägande i Grundlagsutredningen och att utredningens överväganden om spärgränser nyligen medfört en lagändring, såg utskottet inte heller i övrigt anledning till en översyn av personvalet.

I bet. 2015/16:KU13 vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning och avslog därför de då aktuella motionsyrkandena. Därefter har utskottet i förenklad ordning avstyrkt motsvarande motionsyrkanden (bet. 2016/17:KU22).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare inställning och avstyrker motionsyrkandena.

Åtgärder för ökat valdeltagande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder för ökat valdeltagande.

Motionerna

I motion 2017/18:748 av Thomas Strand (S) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör överväga att stärka motivationen till ett ökat valdeltagande i kommande Europaparlamentsval genom en bred folkbildningskampanj. År 2019 är det val till Europaparlamentet. Det är ett viktigt val, och det är angeläget att valdeltagandet blir högt. Motionären anför vidare att det ytterst är en demokratisk fråga och att Sverige ska vara ett aktivt medlemsland i EU. Det är enligt motionären även viktigt att väljare i Sverige ser värdet av att påverka politiken genom att använda sin rösträtt. Motionären finner det glädjande att valdeltagandet i Sverige ökade vid det senaste valet till Europaparlamentet, men att vi inte kan vara nöjda med att drygt 50 procent röstade. Motionären anser att regeringen bör överväga att stärka motivationen till ett ökat valdeltagande i kommande Europaparlamentsval genom en bred folkbildningskampanj.

I motion 2017/18:1867 av Per Lodenius och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C) begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör ta fram en strategi för hur valinformation inför valet 2018 ska finnas tillgänglig på lättläst svenska. Behovet av nyheter, samhällsinformation och litteratur på lättläst svenska är enligt motionärerna stort. Motionärerna uppger att en fjärdedel av Sveriges

vuxna befolkning har svårt att ta till sig skriftlig information. Det rör sig till exempel om personer med utländsk bakgrund, om personer med dyslexi eller andra funktionsnedsättningar, men också om ovana och ointresserade läsare. För att en demokrati ska fungera måste nyheter, samhällsinformation och litteratur vara tillgängligt för alla, enligt motionärerna. Därför är det enligt motionärerna av yttersta vikt att regeringen tar fram en strategi för hur valinformationen nästa år ska vara tillgänglig för personer med lässvårigheter.

Gällande ordning

Enligt 3 kap. 3 § regeringsformen hålls ordinarie val till riksdagen vart fjärde år. Ordinarie val till riksdagen hålls, enligt 1 kap. 1 § riksdagsordningen, i september. Valdag ska vara den andra söndagen i september enligt 1 kap. 3 § första stycket vallagen. Ordinarie val till riksdagen samt ordinarie val till landstings- och kommunfullmäktige ska hållas samma dag. Vidare gäller att val till Europaparlamentet ska hållas i juni vart femte år. Om Europeiska unionens råd i ett särskilt fall beslutar det, ska valet i stället hållas i april, maj eller juli valåret.

På Valmyndighetens webbplats finns information på lättläst svenska om bl.a. riksdagsvalet 2018 och valet 2019 till Europaparlamentet.

Budgetpropositionen för 2018

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 1 s. 50) anges att valdeltagandet ökade såväl i de nationella allmänna valen som i det svenska Europaparlamentsvalet 2014.

Vidare anføres (s. 51) att Myndigheten för tillgängliga medier i december 2016 fick i uppdrag att fortsätta driva webbplatsen ”Alla väljare” med lättläst nyhetsinformation. Under perioden januari–oktober 2016 hade webbplatsen 6,1 miljoner sidvisningar och 5 000–9 000 besökare per vardag. Webbplatsen riktar sig även fortsättningsvis särskilt till befolkningsgrupper som i tidigare allmänna val haft lägre valdeltagande än övriga röstberättigade, såsom unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättningar. I propositionen anføres också (s. 67) att regeringen avser att ge Myndigheten för tillgängliga medier i uppdrag att fortsätta driva webbplatsen ”Alla väljare” med lättläst nyhetsinformation i samband med de allmänna valen 2018. Syftet är att öka möjligheten för personer med lässvårigheter att tillgodogöra sig information och ta del av den politiska debatten under valåret 2018. Vidare anføres i budgetpropositionen (s. 67) att regeringen avser att ge Statistiska centralbyrån i uppdrag att genomföra en studie av valdeltagandets utveckling bland olika grupper av den röstberättigade befolkningen i de allmänna valen 2018 och Europaparlamentsvalet 2019. Studien utgör enligt propositionen ett centralt och grundläggande kunskapsunderlag inför regeringens framtida insatser för ett högt och mer jämlikt valdeltagande.

Utredningsbetänkandet **Låt fler forma framtiden!**

Demokratiutredningen konstaterar i sitt betänkande **Låt fler forma framtiden!** (SOU 2016:5) att valdeltagandet har ökat men att skillnaderna mellan olika väljargrupper kvarstår. Utredningen föreslår därför att det offentliga bör fortsätta att verka för ett högt och mer jämlikt valdeltagande. Det kan enligt utredningen exempelvis ske genom satsningar på att stärka kunskapen om demokratin, stimulera det politiska intresset och öka valdeltagandet bland unga och utrikes födda. Vidare anser utredningen att partierna bör redovisa hur de har använt det stöd som fördelas till partierna för informationsinsatser inför allmänna val.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att det vidtas åtgärder för att bl.a. lämna information på lättläst svenska inför valen och att valdeltagandet ökade såväl i de nationella allmänna valen som i det svenska Europaparlamentsvalet 2014. Mot den bakgrunden finner utskottet inte skäl för riksdagen att ta de initiativ som föreslås i motionerna. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Rösträtt och valbarhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om rösträtt och valbarhet.
Jämför reservation 2 (SD).

Motionerna

I motion 2017/18:559 av Anna Hagwall (-) föreslås ett tillkännagivande om att en kandidat till riksdagen ska vara minst 35 år gammal, ha kunskaper i juridik, ekonomi, historia och statskunskap och ha tio års arbetslivserfarenhet. Besluten i riksdagen har inverkan på miljoner människors liv, och det är därför enligt motionären viktigt att de fattas av kompetenta människor som åtnjuter respekt för sina kunskaper, för sin oklanderliga livsföring och moral.

I motion 2017/18:560 av Anna Hagwall (-) anförs att endast svenska medborgare bör tillåtas kandidera till riksdagen. Det är enligt motionären inte rimligt och inte önskvärt att delar av landets högsta beslutande organ har lojaliteter till flera länder. Detta är enligt motionären särskilt känsligt vid konflikter mellan dessa länder.

I motion 2017/18:2116 av Jabar Amin (MP) föreslås ett tillkännagivande om att se över vallagen i syfte att behandla alla utländska medborgare som är folkbokförda i Sverige lika i samband med kommunala val och landstingsval. Personer som är folkbokförda i Sverige och som samtidigt är medborgare i något EU-land, Norge eller Island har enligt gällande svensk lag rätt att rösta i kommunal- och landstingsval om de har varit folkbokförda i minst fyra

månader. Medborgare från ett land utanför EU måste dock vara bosatta i Sverige i minst 36 månader innan de får samma rätt som EU-medborgarna ges.

I motion 2017/18:2261 av Jan Ericson m.fl. (M) begärs ett tillkännagivande om att rösträtt och valbarhet i allmänna val bör kopplas till medborgarskapet och tillkännager detta för regeringen. Medborgarskapet bör enligt motionärerna uppvärderas. Det måste bli tydligare att den som ansöker om och beviljas svenskt medborgarskap också i och med detta får tillkommande rättigheter. Motionärerna föreslår att såväl rösträtt som valbarhet i samtliga allmänna val, alltså riksdagsval, landstingsval och kommunalval, ska kopplas till det svenska medborgarskapet. Undantag ska enligt motionärerna givetvis göras för den valbarhet och rösträtt som tillkommer icke-svenska medborgare enligt EU-rätten eller andra avtal och konventioner som Sverige har med andra länder.

Gällande ordning

Enligt 3 kap. 4 § första stycket regeringsformen har varje svensk medborgare som är eller någon gång har varit bosatt i riket och har fyllt 18 år rösträtt vid val till riksdagen. Endast den som uppfyller villkoren för rösträtt kan vara ledamot av riksdagen eller ersättare för en ledamot. Frågan om någon har rösträtt avgörs, enligt tredje stycket i samma paragraf, på grundval av en röstlängd som upprättas före valet.

Enligt 1 kap. 7 § kommunallagen (2017:725) tillkommer rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige den som är folkbokförd i kommunen, senast på valdagen fyller 18 år och är svensk medborgare eller annan unionsmedborgare, är medborgare i Island eller Norge, eller varit folkbokförd i Sverige tre år i följd före valdagen.

Enligt 1 kap. 8 § kommunallagen tillkommer rösträtt vid val av ledamöter och ersättare i landstingsfullmäktige den som är röstberättigad vid val av ledamöter och ersättare i kommunfullmäktige i en kommun inom landstinget. Enligt 9 § i samma kapitel avgörs frågor om rösträtt enligt 7 och 8 §§ på grundval av en röstlängd som upprättas före valet.

Enligt 4 kap. 3 § kommunallagen väljs ledamöter och ersättare i fullmäktige bland dem som har rösträtt enligt 1 kap. 7 och 8 §§.

Grundlagsutredningen har övervägt frågor om rösträtt och valbarhet i riksdagsval och val till Europaparlamentet. Utredningen gjorde bedömningen att sambandet mellan rösträttsålder och myndighetsålder inte borde brytas. Utredningen föreslog därför ingen ändring när det gäller rösträtt och valbarhet i riksdagsval och val till Europaparlamentet (SOU 2008:125 s. 192).

Tidigare behandling i utskottet

Våren 2010 (bet. 2009/10:KU19 s. 17 f.) pekade utskottet på att det hade ingått i Grundlagsutredningens uppdrag att överväga om det fanns anledning att ändra de kriterier som gäller för bl.a. rösträtt i riksdagsval och val till

Europaparlamentet. Grundlagsutredningen hänvisade till att dubbelt medborgarskap nu godtas fullt ut och ansåg att ett av de påtalade problem som man avsett att lösa med boenderösträtt nu torde ha fått sin lösning. Utskottet gjorde inte någon annan bedömning och avstyrkte följaktligen de då aktuella motionsyrkandena.

Utskottet behandlade en motion om att endast personer med enbart svenskt medborgarskap skulle kunna vara valbara till riksdagen i betänkande 2011/12:KU15. Utskottet fann inte skäl att förorda en översyn av frågan om ytterligare behörighetsvillkor för statsråd och ledamöter i riksdagen. Utskottet vidhöll därmed sitt tidigare ställningstagande och avstyrkte de då aktuella motionerna. (Reservation från SD).

Vid sin behandling våren 2012 (bet. 2011/12:KU3 s. 6 f.) av yrkanden om röst-rättens anknytning till medborgarskap vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning när det gäller sambandet mellan medborgarskap och rösträtt samt såg inte skäl att överväga andra förändringar som gäller rösträttens anknytning till medborgarskap. (Reservationer av SD och V.)

I bet. 2015/16:KU13 vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning gällande sambandet mellan medborgarskap och rösträtt, och avlog de då aktuella motionsyrkandena. (Reservationer av SD och V.)

Utskottet ansåg i betänkande 2016/17:KU22 att det inte fanns skäl för någon förändring av villkoren för valbarhet till riksdagen eller till landstings- och kommunfullmäktige. (Reservation från SD.) I samma betänkande avstyrktes i förenklad ordning motioner om rösträtt och medborgarskap.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner inte skäl för någon förändring av villkoren för rösträtt och valbarhet till riksdagen eller till landstings- och kommunfullmäktige, och avstyrker motionsyrkandena.

Skilda valdagar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om skilda valdagar.

Motionen

I motion 2017/18:2405 av Borian Åberg (M) delyrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om en reformering av riksdagen genom att bl.a. återinföra skilda valdagar för val till riksdagen, kommuner och landsting. Härigenom skapas enligt motionären ett större engagemang för lokala och regionala frågor, som annars riskerar att försvinna i den nationella valrörelsen. Demokratin vitaliseras genom skilda valdagar, enligt motionären. Samtidigt

bör enligt motionären kopplingen mellan medborgarna och parlamentarikerna förstärkas.

Gällande ordning

Enligt 3 kap. 3 § regeringsformen hålls ordinarie val till riksdagen vart fjärde år. Ordinarie val till riksdagen hålls enligt 2 kap. 2 § riksdagsordningen i september. Valdag ska vara den andra söndagen i september, enligt 1 kap. 3 § första stycket vallagen. Ordinarie val till riksdagen samt ordinarie val till landstings- och kommunfullmäktige ska hållas samma dag.

Grundlagsutredningen gjorde bedömningen att den nuvarande ordningen med en gemensam valdag för valen till riksdagen och till kommunerna skulle behållas (SOU 2008:125 s. 176). Utredningen hänvisade till att frågeställningen var väl belyst genom tidigare utredningsarbete, och Grundlagsutredningen hade under sin behandling kunnat konstatera att det inte fanns förutsättningar för en bred politisk samsyn av det slag som borde krävas för att genomföra en förändring i denna fråga.

Tidigare behandling

Våren 2010 (bet. 2009/10:KU19) hänvisade utskottet i likhet med Grundlagsutredningen till att frågeställningen är väl känd genom tidigare utredningsarbete. Grundlagsutredningen hade under sin behandling kunnat konstatera att det inte fanns förutsättningar för en bred politisk samsyn av det slag som borde krävas för att genomföra en förändring i denna fråga. Utskottet saknade anledning att göra en annan bedömning och avstyrkte följaktligen de då aktuella motionerna.

När utskottet våren 2012 behandlade frågan om skilda valdagar (bet. 2011/12:KU3) saknades det enligt utskottets mening alltjämt anledning att ha en annan uppfattning än Grundlagsutredningens konstaterande (SOU 2008:125), att det inte fanns förutsättningar för en bred politisk samsyn av det slag som borde krävas för att genomföra en förändring i denna fråga. Utskottet vidhöll således sin tidigare uppfattning och avstyrkte de då aktuella motionerna.

Våren 2016 (bet. 2015/16:KU14) vidhöll sin tidigare uppfattning och avstyrkte en motion om skilda valdagar. Därefter har utskottet i förenklad ordning avstyrkt ett motsvarande motionsyrkande om skilda valdagar (bet. 2016/17:KU22).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motionsyrkandet.

Objektiva jämförelser mellan partier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om objektiva jämförelser mellan partier.

Motionen

I motion 2017/18:2951 av Betty Malmberg (M) föreslås ett tillkännagivande om att införa metoder så att väljarna kan göra objektiva jämförelser mellan olika partiers valprogram. En objektiv jämförelse mellan olika partiers valprogram skulle göra skillnad, enligt motionären. Nederländerna har sedan 1986 använt en enligt motionären intressant metod för att ge väljarna bättre inblick i de olika partiprogrammen inför parlamentsvalet. Där används fristående statliga institut, dit samtliga partier kan skicka sina respektive parti-program för en seriös och opartisk bedömning. Även svenska väljare bör enligt motionären erbjudas en liknande möjlighet.

Tidigare behandling i utskottet

I betänkande 2015/16:KU14 behandlade utskottet en motion om att införa metoder för objektiva jämförelser mellan partiers valprogram. Utskottet instämde i att det för demokratins skull är viktigt att väljarna ges goda möjligheter att sätta sig in i och jämföra olika partiers förslag och dessas effekter. Utskottet anförde vidare att den som så önskar kan, för egen räkning såväl som för publicering, ta del av olika partiers program och göra jämförelser och analyser av dem. Utskottet såg därför inte skäl att ställa sig bakom tillkännagivandet i den då aktuella motionen, utan avstyrkte motionen. Därefter har utskottet i förenklad ordning avstyrkt ett motsvarande motionsyrkande (bet. 2016/17:KU22).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motionsyrkandet.

Reservationer

1. Rösträttsålder, punkt 2 (C, V)

av Per-Ingvar Johnsson (C) och Mia Sydow Mölleby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:1859 av Peter Helander och Staffan Danielsson (båda C) och avslår motionerna

2017/18:2 av Caroline Szyber (KD),

2017/18:503 av Robert Hannah (L) och

2017/18:2117 av Jabar Amin (MP).

Ställningstagande

Personer som senast på valdagen uppnått 18 års ålder är röstberättigade till riksdagen och kommun- och landstingsfullmäktige. Dagens regler leder till att en stor del av en årskull inte får rösta på valdagen utan måste vänta i flera år på att rösta för första gången. Det är viktigt för den demokratiska förankringen och för valdeltagandet att alla i en årskull får rösta.

Mot den bakgrunden bör regeringen utreda en ändring av bestämmelserna för rösträttsåldern så att rösträtten vid allmänna val gäller alla som fyller 18 år under det år då val hålls.

2. Rösträtt och valbarhet, punkt 6 (SD)

av Jonas Millard (SD) och Fredrik Eriksson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:2261 av Jan Ericson m.fl. (M) och avslår motionerna

2017/18:559 av Anna Hagwall (-),

2017/18:560 av Anna Hagwall (-) och

2017/18:2116 av Jabar Amin (MP).

Ställningstagande

Medborgarskapet måste enligt vår mening få ett större värde än i dag, och det måste bli en tydligare skillnad mellan att vara medborgare och att inte vara det. Valbarhet och rösträtt såväl till riksdagen som till landstings- och kommunfullmäktige ska självklart vara kopplat till medborgarskapet. Till landstings- och kommunfullmäktige har i dag, förutom svenska medborgare, även unionsmedborgare samt medborgare i Island och Norge rösträtt och är valbara. Dessutom har andra utlänningar som varit folkbokförda i Sverige tre år i följd före valdagen rösträtt och är valbara.

Vi anser att regeringen bör utreda och återkomma med förslag om att i största möjliga utsträckning – med beaktande av gällande EU-rätt – begränsa rösträtten i valen och valbarheten till landstings- och kommunfullmäktige till svenska medborgare. Vidare bör regeringen utreda möjligheterna att enligt rådets direktiv 94/80/EG bestämma att endast svenska medborgare ska vara valbara till landstings- och kommunstyrelse.

Särskilt yttrande

Personval, punkt 4 (M, C, L, KD)

Andreas Norlén (M), Annicka Engblom (M), Marta Obminska (M), Per-Ingvar Johnsson (C), Dag Klackenberglund (M), Tina Acketoft (L) och Tuve Skånberg (KD) anför:

Personvalssystemet har sedan det i sin första form infördes 1995 gradvis utvecklats och förändrats. Från början gällde vid val till riksdagen en spärr om 8 procent av partiets röster i valkretsen. Denna sänktes i samband med grundlagsreformen 2010 till fem procent. Ett ökat inslag av personval, inom ramen för systemet med partival, stärker de röstberättigades möjlighet att påverka vilka företrädare som ska representera dem i olika valda församlingar. Det kan tjäna till att vitalisera demokratin och stärka kopplingen mellan de röstande och de förtroendevalda. Den sänkta personvalsspärren vid riksdagsval, som tillämpades för första gången i valet 2014, var ett steg i rätt riktning. I mindre partier med under ca 10 procent av rösterna innebär personvalsinslaget nu ofta en påtaglig möjlighet för väljarna att påverka vem som blir vald, i såväl kommunala som regionala och nationella val. Det blir genom personvalet inte sällan verklig konkurrens på valdagen om vem som ska få ett visst partis riksdagsmandat i en viss valkrets. I större partier har det däremot visat sig svårt även för etablerade kandidater att nå spärren, inte minst i riksdagsvalet, varför endast ett fåtal riksdagsledamöter från de större partierna är personvalda.

Vi menar att personvalsinslaget ytterligare bör förstärkas. En sådan förstärkning skulle kunna ske genom ytterligare sänkta personvalsspärren vid val till riksdagen, landstingsfullmäktige (regionfullmäktige) och kommunfullmäktige eller genom att spärren tas bort helt. Det skulle innebära att väljarna skulle få än större möjligheter att påverka vem som väljs. Det skulle stärka kopplingen mellan väljare och valda och därigenom stärka demokratin.

Av respekt för Grundlagsutredningens arbete, som avslutades så nyligen som 2008, anser vi dock inte att ett tillkännagivande i frågan bör göras nu.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motion från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:1265 av Jonas Jacobsson Gjörtler (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av en tidsbegränsning av riksdagsuppdraget och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2017/18

2017/18:2 av Caroline Szyber (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ändring i grundlagen så att den som fyller 18 år under det år som allmänna val, val till Europaparlamentet eller folkomröstningar hålls anses röstberättigad och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:369 av Birgitta Ohlsson m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att spärrarna i personvalet till riksdagen bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att spärrarna i personvalet till kommunfullmäktige bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att spärrarna i personvalet till landstingsfullmäktige bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att spärrarna i personvalet till regionfullmäktige bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:503 av Robert Hannah (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa försöksverksamhet med rösträtt från 16 år i 2022 års kommunalval för de kommuner som önskar vara en del av försöksverksamheten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:559 av Anna Hagwall (-):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kandidat till riksdagen ska vara minst 35 år gammal, ha kunskaper i juridik, ekonomi,

historia och statskunskap och ha tio års arbetslivserfarenhet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:560 av Anna Hagwall (-):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att endast svenska medborgare bör tillåtas kandidera till riksdagen och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:572 av Anna Hagwall (-):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ledamot i riksdagen ska sitta högst två mandatperioder, dvs. åtta år, och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:748 av Thomas Strand (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att stärka motivationen till ett ökat valdeltagande i kommande Europaparlamentsval genom en bred folkbildningskampanj och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1183 av Jonas Jacobsson Gjörtler (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat inslag av personval i de allmänna valen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införande av en tidsbegränsning av riksdagsuppdraget och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1288 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av vallagen för att kunna föreslå ett ökat inslag av personval och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1859 av Peter Helander och Staffan Danielsson (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rösträtten vid allmänna val ska gälla alla som fyller 18 år under det kalenderår ett val inträffar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1867 av Per Lodenius och Ulrika Carlsson i Skövde (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram en strategi för hur valinformation nästa år ska finnas tillgänglig på lättläst svenska och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2116 av Jabar Amin (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen på detta område i syfte att behandla alla utländska medborgare som är folkbokförda i Sverige lika i samband med kommunala val och landstingsval och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2117 av Jabar Amin (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga införandet av en sänkning av rösträttsåldern till 16 år om än på försök och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2261 av Jan Ericson m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rösträtt och valbarhet i allmänna val bör kopplas till medborgarskapet och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2405 av Borianana Åberg (M):

Del 2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en reformering av riksdagen och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser återinförandet av skilda valdagar.

2017/18:2405 av Borianana Åberg (M):

Del 3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en reformering av riksdagen och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser stärkt personval.

2017/18:2516 av Cecilia Widegren m.fl. (M, C, KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omgående se över namnen på de valkretsar som efter regionaliseringsförsöksverksamheten tagits bort av byråkratiska skäl, för att kunna återgå till ursprungsnamnen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se till att inför valet 2018 låta respektive valkrets få sitt ursprungsnamn tillbaka och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2951 av Betty Malmberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa metoder så att väljarna kan göra objektiva jämförelser mellan olika partiers valprogram och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3481 av Johanna Jönsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett införande av enmansvalkretsar eller fullt personval vid val till riksdagen och tillkännager det för regeringen.

2017/18:3588 av Tina Acketoft m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkta spärrar i personvalssystemet och tillkännager detta för regeringen.